

2^e editie

Samenwerken aan
beroepsonderwijs

vmbo
oqw

Inleiding

Een groot deel van onze jongeren heeft een schoolloopbaan die van het vmbo naar het mbo loopt. Goede samenwerking tussen deze twee onderwijssectoren draagt in belangrijke mate bij aan hun studiesucces.

De afgelopen tijd zijn er veel vernieuwingen doorgevoerd in het onderwijs. Door de invoering van de profielen in het vmbo en de vernieuwde kwalificatiestructuur in het mbo zijn deze opleidingen nog beter op elkaar afgestemd. Om goed met elkaar samen te kunnen werken, is het essentieel dat we dezelfde taal spreken.

Daarom hebben we deze uitgave gemaakt. Hierin wordt in grote lijnen én in dezelfde woorden uitgelegd hoe het vmbo en het mbo zijn georganiseerd. Het is van twee kanten leesbaar. Een apart vmbo-deel én een apart mbo-deel.

In het midden van deze uitgave zijn interviews opgenomen van inspirerende voorbeelden waar vmbo en mbo in de regio samenwerken. Stuk voor stuk mooie voorbeelden, waarbij het studiesucces van jongeren centraal staat.

Veel inspiratie en leesplezier toegewenst.

AOC Raad, MBO Raad, Stichting Platforms VMBO, VO-raad en het Ministerie van OCW

Inhoudsopgave vmbo

Algemeen	vmbo – 5
Niveaus – leerwegen	vmbo – 6
Studierichtingen – profielen	vmbo – 7
Opbouw beroepsgericht programma	vmbo – 8
Stage	vmbo – 10
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding	vmbo – 10
Examinering	vmbo – 11
Diplomerings	vmbo – 12
Interviews goede voorbeelden	vmbo/mbo – 14 t/m 17
Informatie over mbo	mbo – 21 t/m 28

Colofon

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met AOC Raad, MBO Raad, Stichting Platforms VMBO en de VO-raad in opdracht van het Ministerie van OCW.

Oplage	10.000
Redactie en advies	Communicatie MBO Raad
Eindredactie	Bindt Communicatie
Interviews	Ravestein & Zwart, Nijmegen
Fotografie	Maartje Roos en TechniekBeeldbank.nu
Illustratie	Hans-Jan Rijbering
Vormgeving en realisatie	Bestwerk, Deventer

Aan de informatie in deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding en toestemming van de redactie.

vmbo – voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Algemeen

Een vmbo-opleiding wordt gevolgd na de basisschool en duurt vier jaar. Leerlingen op het vmbo zijn gemiddeld tussen de 12 en 16 jaar.

Het vmbo wordt aangeboden op verschillende scholen, waaronder scholengemeenschappen en aoc's. Het vmbo is voortgezet onderwijs. Het bereidt leerlingen voor op het volgen van een beroepsopleiding in het mbo of doorstromen naar het havo. Het leidt niet op voor een beroep.

Niveaus - leerwegen

Het vmbo kent vier leerwegen:

- basisberoepsgerichte leerweg, ofwel vmbo-basis (bb)
- kaderberoepsgerichte leerweg, ofwel vmbo-kader (kb)
- gemengde leerweg, ofwel vmbo-gl (gl)
- theoretische leerweg, ofwel vmbo-tl (tl)

Een leerweg in het vmbo geeft een bepaald niveau en een bepaald soort programma aan: van heel praktisch (bb) tot vooral theoretisch (tl). De verschillende leerwegen geven toegang tot verschillende niveaus binnen het mbo. Het niveau van gl en tl is hetzelfde. De tl is vergelijkbaar met de vroegere mavo. Sommige scholen gebruiken nog steeds mavo in de naam van de school of leerweg.

Niet elke school biedt alle leerwegen aan. Op scholengemeenschappen met havo en vwo wordt vmbo-tl vaak als enige leerweg aangeboden.

In het 1^e en 2^e leerjaar volgen leerlingen een breed vakkenpakket dat in principe voor iedereen hetzelfde is. Aan het einde van het tweede leerjaar wordt de keuze voor een leerweg gemaakt. De leerlingen kiezen dan ook een profiel. De keuze voor het profiel hangt samen met de oriëntatie op een vervolgonderwijs en een mogelijke beroepsrichting.

Voor leerlingen van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en de gemengde leerweg maakt een voorbereidend beroepsgericht programma deel uit van het profiel.

Studierichtingen – profielen

De leerlingen volgen vanaf het derde leerjaar een studierichting; in het vmbo heet dat een profiel.

De tl heeft vier profielen:

- economie
- groen
- techniek
- zorg en welzijn

Bij elk profiel hoort een aantal verplichte algemeen vormende (theoretische) vakken.

Voor de bb, kb en gl zijn er 10 actuele en breed ingerichte profielen:

- Economie & Ondernemen (E&O)
- Horeca, Bakkerij en Recreatie (HBR)
- Zorg & Welzijn (Z&W)
- Dienstverlening & Producten (D&P)
- Groen
- Bouwen, Wonen, Interieur (BWI)
- Produceren, Installeren, Energie (PIE)
- Mobiliteit & Transport (M&T)
- Media, Vormgeving en ICT (MVI)
- Maritiem en Techniek (MaT)

Deze profielen zijn voorbereidend beroepsgerichte programma's, die worden uitgevoerd in het derde en vierde leerjaar. Scholen bieden meestal niet alle profielen aan, maar één of een aantal. Bij elk profiel hoort ook een aantal verplichte algemeen vormende (theoretische) vakken.

Opbouw beroepsgericht programma

Het beroepsgerichte programma van een profiel bestaat uit:

- kern
- profielvak
- beroepsgericht keuzevak

Het ministerie van OCW stelt deze programma's vast. De leerling kiest binnen het aanbod van de school.

Kern

De kern van ieder beroepsgericht programma bevat:

- algemene kennis en vaardigheden
- professionele kennis en vaardigheden
- loopbaanoriëntatie en -ontwikkeling

De inhoud uit het kernprogramma krijgt inkleuring in het profielvak en de beroepsgerichte keuzevakken. Inhoud uit de kern kan niet los staan van profiel- en/of beroepsgerichte keuzevakken.

Profielvak

Het profielvak bestaat uit vier gelijkwaardige profielmodulen. Elke module bestaat uit een combinatie van praktijk en theorie. Een profielmodule bevat kennis, houding en vaardigheden die leerlingen kennis laten maken met de beroepspraktijk.

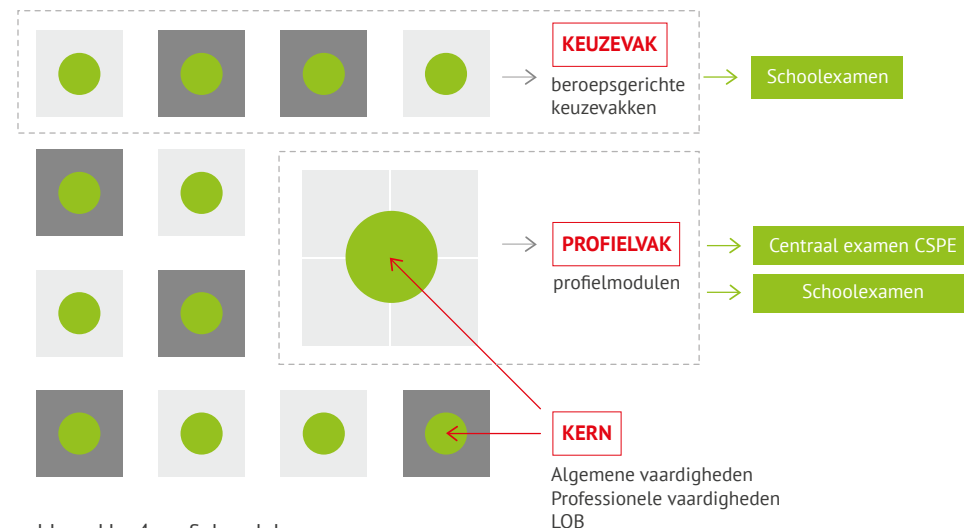
Leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg volgen vier profielmodulen. Leerlingen in de gemengde leerweg volgen twee (aangewezen) profielmodulen.

Beroepsgerichte keuzevakken

Beroepsgerichte keuzevakken bieden leerlingen de mogelijkheid hun keuze te verbreden (brede oriëntatie) of te verdiepen. Een leerling kan kiezen uit het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken van de school. De school moet de leerling keuzemogelijkheden bieden. Leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg moeten (ten minste) vier beroepsgerichte keuzevakken afsluiten, leerlingen in de gemengde leerweg (ten minste) twee.

Structuur beroepsgericht programma

bb en kb : 4 profielmodulen en
4 beroepsgerichte keuzevakken
gl : 2 profielmodulen en
2 beroepsgerichte keuzevakken

Stage

Stage is geen (wettelijk) verplicht onderdeel van de opleiding. Toch maken leerlingen bijna altijd kennis met de beroepspraktijk door een stage.

De vmbo-scholen bepalen zelf de stageomvang en -momenten. De stage kan zowel

oriënterend (snuffelstage) als beroepsvoorbereidend (gekoppeld aan het beroepsgerichte programma) worden ingezet. De maatschappelijke stage is als verplicht onderdeel afgeschaft. Scholen kunnen een maatschappelijke stage wel als facultatief programmaonderdeel aanbieden.

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)

In het nieuwe vmbo is extra aandacht voor Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Het is een verplicht onderdeel van het vmbo-programma in alle leerwegen. Dit geldt dus óók voor de theoretische leerweg.

LOB kan niet zonder praktijkervaring. Het helpt de leerling een

weloverwogen keuze te maken voor een vervolgopleiding. De leerling toont in een loopbaandossier aan welke activiteiten hij of zij heeft uitgevoerd en tot welke conclusies en vervolgstappen dat heeft geleid. Er wordt in het vmbo en het mbo gewerkt met dezelfde loopbaancompetenties. LOB wordt niet afgesloten met een examen.

Examinering

Het ministerie van OCW stelt de examenprogramma's van de profielen vast. Per onderdeel is in eindtermen beschreven wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Dit wordt getoetst door middel van een examen. Het examen in het vmbo bestaat meestal uit twee delen: schoolexamen en centraal examen.

Het beroepsgerichte profielvak wordt centraal geëxamineerd door middel van een centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE). Naast praktijkopdrachten bestaat een CSPE uit kleine digitale toetsen en open kennisvragen die direct aan de praktijk gekoppeld zijn. De afname vindt plaats in een vastgestelde periode in het 3^e of 4^e leerjaar. De keuze voor het moment van examinering ligt bij de school. Schoolexamens moeten zijn afgerond voordat de centrale examens in hetzelfde vak beginnen.

De beroepsgerichte keuzevakken worden afgesloten met een school-examen.

Algemeen vormende (theoretische) vakken worden met een school-examen (SE) en een centraal examen (CE) afgesloten. Ook hierbij geldt dat de schoolexamens moeten zijn afgerond, voordat de centrale examens beginnen.

Schoolexamens

De school bepaalt zelf op welke wijze de schoolexamens worden ingericht (aantal, vorm, omvang en herkansing). Zij geeft hierover voor de start van de schoolexamens uitleg aan de leerlingen in het Plan van Toetsing en Afsluiting (PTA). Schoolexamens mogen in leerjaar 3 en 4 worden afgenomen.

Meer informatie over examinering in vmbo en mbo vindt u in de digitale uitgave 'Examinering in het nieuwe vmbo en mbo':

www.examineringvmbo-mbo.nl

Diplomering

Overzicht van de onderdelen voor diplomering in het vmbo

	Basis- of kaderberoepsgerichte leerweg	Gemengde leerweg	Theoretische leerweg
Gemeenschappelijk deel	<ul style="list-style-type: none"> • 5 algemeen vormende vakken: Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening • Rekentoets 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 algemeen vormende vakken: Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening • Rekentoets • Profielwerkstuk 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 algemeen vormende vakken: Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening • Rekentoets • Profielwerkstuk
Profieldeel	<ul style="list-style-type: none"> • 1 profielvak (beroepsgericht) • 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden) 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 profielvak (beroepsgericht) • 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)
Vrije deel	<ul style="list-style-type: none"> • 4 keuzevakken (beroepsgericht) • Eventuele schoolspecifieke onderdelen* 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 keuzevakken (beroepsgericht) • 1 algemeen vormend vak • Eventuele schoolspecifieke onderdelen* 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 algemeen vormende vakken • Eventuele schoolspecifieke onderdelen*

*Schoolspecifieke onderdelen zijn bijv. godsdienst, maatschappelijke stage.

Nieuwe wet: toelatingsrecht in het mbo

Vanaf 1 augustus 2017 is er een nieuwe wet: 'Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo'. Op 1 april 2018 geldt voor het eerst een landelijke aanmelddatum voor het mbo.

Studenten die zich tijdig melden en deelnemen aan de eventueel verplicht gestelde intakeactiviteiten, hebben vanaf studiejaar 2018-2019 toelatingsrecht tot de opleiding van hun keuze als ze voldoen aan de wettelijke vooropleidingseisen. Daarnaast hebben studenten die zich tijdig melden het recht op een studiekeuzeadvies. De mbo-scholen hebben de plicht tot het houden van een studievoortgangsgesprek uitmondend in een bindend studieadvies aan iedere student in het eerste studiejaar.

Hokjes- denken is niet aan de orde

Herman Krikhaar en
Frans Wijnands van Profijt

Profijt (een Achterhoeks samenwerkingsverband van vo, pro, vso, mbo en hbo) bestaat al zestien jaar. Het doel is gezamenlijk beleid te ontwikkelen dat ervoor zorgt dat meer jongeren hun opleiding afronden met een startkwalificatie. Wat is het geheim en het succes achter deze bijzondere 'club'? Herman Krikhaar, coördinator mbo, en Frans Wijnands, coördinator vmbo, geven een kijkje in de keuken.

Profijt is opgericht in 2000. De initiatiefnemer was destijds het Graafschap College, dat wilde bijdragen aan de doorlopende leerlijn van het toen gloednieuwe vmbo en het mbo. De samenwerking heeft betrekking op alle niveaus: van directieleden tot decanen en van studieloopbaanbegeleiders tot docenten.

Frans Wijnands: "Docenten vmbo en mbo zitten bij elkaar in docentengroepen. Voor het vmbo zijn deze georganiseerd per profiel. Vanuit het mbo worden daar aan de docenten van verwante opleidingen

gekoppeld. Het voordeel is dat docenten elkaar kennen en de lijnen kort zijn. Dit leidt tot wederzijds begrip. Bij de centraal schriftelijke praktijkexamens (CSPE) Bouwen, Wonen en Interieur hebben docenten uit het mbo meegekeken. Zij waren prettig verbaasd over het niveau van de vmbo-leerlingen. We zijn nog niet zover dat dit meteen betekent dat op het mbo het curriculum hierop wordt aangepast. Maar een eerste stap is wel gezet."

Herman Krikhaar: "Een ander positief aspect van samenwerking is het reken- en taalbeleid. Na het advies van de commissie Meijerink zijn we als één van de eersten begonnen met het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn taal en rekenen. Na een jaar stonden de neuzen dezelfde kant op. Onder meer omdat we vakdocenten en taal- en rekendocenten bij elkaar hebben gebracht en mensen zijn gaan scholen. Ook het hele doorstroomproces en loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) hebben we samen heel goed vormgegeven."
>>

Wat zijn de succesfactoren in deze samenwerking? Krikhaar: “Het succes schuilt in een paar zaken: we zijn allemaal bereid om kennis te delen, we kennen elkaar goed en we zijn georganiseerd op alle niveaus. Hokjesdenken is niet aan de orde, het belang van de jongeren staat voorop”.

Wijnands: “Een goed voorbeeld is Zorg & Welzijn. Docenten kwamen er achter dat tiltechnieken op het vmbo anders werden aangeleerd dan op het mbo. Docenten vanuit het mbo hebben toen een workshop verzorgd voor vmbo-docenten. Nu leren leerlingen al op het vmbo de tiltechnieken aan die ook in het mbo worden gebruikt. Daar hebben de leerlingen direct profijt van.”

Leerlingen kiezen nu veel bewuster

Janke Westerhuis
(ROC Mondriaan) en
Guus Heijnen (Roemer
Visscher College)

ROC Mondriaan werkt samen met vmbo-scholen in de regio aan een doorgaande leerlijn vmbo-mbo. De samenwerking is ontstaan vanuit HA!-Tech, een samenwerkingsverband tussen onderwijs, bedrijfsleven en de overheid in de regio Haaglanden.

In dit kader heeft ROC Mondriaan in samenwerking met vmbo-scholen en bedrijfsleven een uniek keuzevak voor het nieuwe vmbo

ontwikkeld. Het keuzevak, een cross-over tussen de sectoren Zorg & Welzijn en Techniek, zorgt voor een naadloze aansluiting van het nieuwe vmbo met de herziene kwalificatiestructuur van het mbo. Het keuzevak ‘Ontwerp duurzame comfortwoning’ is goedgekeurd door het ministerie van OCW en opgenomen in het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken vmbo.

Samenwerking

Janke Westerhuis, projectleider HA!-Tech Haaglanden: “Het keuzevak wordt gevolgd door de vmbo leerlingen uit de basisberoepsgerichte (bb) en kaderberoepsgerichte (kb) leerwegen van het vmbo. Op dit moment doen vijf vmbo-scholen mee en de leerlingen volgen op de vaste woensdagmiddag de lessen op een locatie van ROC Mondriaan. De lessen worden door mbo- en vmbo-docenten verzorgd. Deelnemende bedrijven zorgen voor de toetsing en beoordeling.”

Guus Heijnen, sectievoorzitter techniek: “De ontwikkeling en uitvoering van het keuzevak ‘Ontwerp duurzame
>>

comfortwoning' gaf ons de kans om de al ingeslagen weg van een gezamenlijk techniekprogramma te formaliseren. Inhoudelijk komen de verschillende soorten techniek die onderdeel zijn van het profiel PIE (Produceren, Installeren en Energie) mooi samen in dit keuzevak. Niet alleen de vmbo-leerlingen leren op het mbo, ook de vmbo- en mbo docenten leren van elkaar."

Dubbele winst

De uitvoering van het keuzevak is gekoppeld aan LOB. Heijnen: "De vmbo leerlingen maken kennis met techniek in het mbo. Het is bekend dat we de jongeren graag behouden voor techniek in het mbo. De samenwerking bevordert een soepele overgang van vmbo naar mbo; de leerlingen kennen het gebouw, de werkwijze en een deel van de docenten en studenten. We zetten ook mbo 4-studenten in om vmbo-leerlingen te begeleiden. Het cliché van een win-winsituatie geldt hier absoluut!"

Puzzelen

Een grote succesfactor van het techniekprogramma is de betrokkenheid

van het bedrijfsleven. "Niet alleen in de toetsing en beoordeling", vertelt Westerhuis. "Ook in de materiaalvoorziening en het meedenken over het programma is hun inzet groot. Bovendien leidt deze intensievere samenwerking tot meer stageplekken." Niet dat alles meteen van een leien dakje gaat, haast Westerhuis zich te zeggen. "Soms is het nog zoeken naar de rolverdeling tussen de vmbo-docent en de mbo-docent. Ook het inroosteren is een ingewikkelde puzzel."

Scholing

Het succes van het programma werkt aanstekelijk: van de 50 studenten vorig jaar zijn er 45 doorgestroomd naar een technische mbo-opleiding op ROC Mondriaan. Westerhuis: "Leerlingen kiezen met dit programma veel bewuster voor een mbo-opleiding techniek. En de docenten? "De kruisbestuiving zet door en de vmbo- en mbo-docenten volgen gezamenlijke scholing, bijvoorbeeld op het gebied van 3D-printen", vertelt Westerhuis. Wij haken met ons onderwijs dus steeds meer in op elkaar."

[Een jaar volgen vmbo-leerlingen een middag in de week bij ons het keuzevak]

Samen- werken aan een betere beroeps- keuze

Huubs Hubbeling
(Dr. Nassau College) en
Henk Lukken (Drenthe
College)

Hoe kunnen vmbo-leerlingen een gedegen keuze maken voor een vervolgopleiding op het mbo? Met die vraag in het achterhoofd zijn het Dr. Nassau College en Drenthe College een samenwerkingsproject gestart. Daarbij staat de leerling centraal.

Leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het

vmbo maken in het derde leerjaar een keuze voor een profiel. Als ze naar het mbo gaan kunnen ze weer uit verschillende sectoren kiezen. Dit blijkt voor sommige leerlingen niet eenvoudig, met mogelijk uitval of switchgedrag in het mbo tot gevolg. Het Dr. Nassau College en Drenthe College willen hier iets aan doen. “We willen jongeren eerder kennis laten maken met de beroepscontext”, stelt **Henk Lukken**, programmamanager DCTech en doorlopende leerlijnen bij Drenthe College. “Zo maken ze een betere beroepskeuze, passend bij hun passie en talenten.”

Geen blauwdruk

Het Dr. Nassau College en Drenthe College wilden eerst één blauwdruk maken voor de samenwerking. “Daar zijn we snel vanaf gestapt”, vertelt **Huubs Hubbeling**, projectleider vakcolleges bij het Dr. Nassau College. “Elke opleidingsrichting heeft immers zijn eigen cultuur.” Daarom werken de vijf vakcolleges van het Dr. Nassaucollege samen met de op hun toegesneden mbo-opleidingen. “Binnen de vijf vakcolleges werken vmbo-

docenten en mbo-docenten samen aan de doorlopende leerlijn”, aldus Lukken. “Iedere groep met een eigen manier van samenwerken.” Uitgangspunt is maatwerk. Lukken: “We stellen de leerling centraal: bij alles wat we bedenken vragen we ons af wat de leerling eraan heeft.”

Succesvol

Gemene deler is dat elke kader- en basisberoepsgerichte vmbo-klas een dagdeel per week les volgt met een mbo-klas. “Dit leidt tot kruisbestuiving”, vertelt Lukken. “Vmbo- en mbo-docenten werken samen aan het lesprogramma, waardoor overlap in de lesstof verdwijnt. Vmbo-leerlingen maken op een laagdrempelige manier kennis met het mbo, waardoor we hen een zachte landing bieden. We zijn op de goede weg, maar er is altijd ruimte voor verbetering.”

[We willen jongeren eerder kennis laten maken met de beroepscontext]

Samenwerken aan
beroepsonderwijs

mbo
oqwa

2^e editie

Inleiding

Een groot deel van onze jongeren heeft een schoolloopbaan die van het vmbo naar het mbo loopt. Goede samenwerking tussen deze twee onderwijssectoren draagt in belangrijke mate bij aan hun studiesucces.

De afgelopen tijd zijn er veel vernieuwingen doorgevoerd in het onderwijs. Door de invoering van de profielen in het vmbo en de vernieuwde kwalificatiestructuur in het mbo zijn deze opleidingen nog beter op elkaar afgestemd. Om goed met elkaar samen te kunnen werken, is het essentieel dat we dezelfde taal spreken.

Daarom hebben we deze uitgave gemaakt. Hierin wordt in grote lijnen én in dezelfde woorden uitgelegd hoe het vmbo en het mbo zijn georganiseerd. Het is van twee kanten leesbaar. Een apart vmbo-deel én een apart mbo-deel.

In het midden van deze uitgave zijn interviews opgenomen van inspirerende voorbeelden waar vmbo en mbo in de regio samenwerken. Stuk voor stuk mooie voorbeelden, waarbij het studiesucces van jongeren centraal staat.

Veel inspiratie en leesplezier toegewenst.

AOC Raad, MBO Raad, Stichting Platforms VMBO, VO-raad en het Ministerie van OCW

Inhoudsopgave mbo

Algemeen	mbo – 22
Niveaus	mbo – 23
Studierichtingen en leerwegen	mbo – 24
Opbouw van de opleiding	mbo – 25
Beroepspraktijkvorming	mbo – 27
Loopbaanoriëntatie en –begeleiding	mbo – 27
Examinering	mbo – 28
Diplomerings	mbo – 28
Interviews goede voorbeelden	vmbo/mbo – 14 t/m 17
Informatie over vmbo	vmbo – 5 t/m 12

Colofon

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met AOC Raad, MBO Raad, Stichting Platforms VMBO en de VO-raad in opdracht van het Ministerie van OCW.

Oplage	10.000
Redactie en advies	Communicatie MBO Raad
Eindredactie	Bindt Communicatie
Interviews	Ravestein & Zwart, Nijmegen
Fotografie	Maartje Roos en TechniekBeeldbank.nu
Illustratie	Hans-Jan Rijbering
Vormgeving en realisatie	Bestwerk, Deventer

Aan de informatie in deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding en toestemming van de redactie.

mbo – middelbaar beroeps onderwijs

Algemeen

In het middelbaar beroepsonderwijs volgen studenten een beroepsopleiding die hen voorbereidt op hun toekomst in de samenleving. Studenten op het mbo zijn minimaal 16 jaar en komen van het voortgezet onderwijs, van een andere mbo-opleiding of stromen op een later moment in hun leven in (ook wel zij-instromers genoemd).

Een mbo-opleiding kan worden gevolgd op een roc (regionaal opleidingscentrum), een aoc (agrarisch opleidingscentrum) of een vakschool.

Niveaus

Het mbo heeft opleidingen op vier niveaus. De duur van de opleidingen varieert van één tot vier jaar.

Niveau 1

Entreeopleiding voor jongeren zonder vmbo-diploma, doorstroommogelijkheid naar niveau 2 of arbeidsmarkt.

Niveau 2

Basisberoepsopleiding voor uitvoerend praktisch werk of doorstroom naar niveau 3 en niveau 4 (middenkaderopleiding), geeft een startkwalificatie.

Vooropleiding	Mbo-niveau	Duur	Vervolg
• Geen vo-diploma	Entree	1 jaar	Niveau 2 of werken
• Vmbo basisberoeps-gerichte leerweg	Niveau 2	1-2 jaar	Niveau 3 Niveau 4 (middenkaderopleiding) of werken
• Vmbo kaderberoeps-gerichte leerweg • Vmbo gemengde leerweg • Vmbo theoretische leerweg • Havo of vwo, overgangsbewijs klas 3 naar 4	Niveau 3	2-3 jaar	Niveau 4 (middenkader- of specialistenopleiding) of werken
	Niveau 4	3-4 jaar	Hbo of werken

Niveau 3

Vakopleiding tot zelfstandig beroepsbeoefenaar, zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid of doorstroom naar niveau 4.

Niveau 4

Middenkaderopleiding (drie of vier jaar) en **specialistenopleiding** (studie van één jaar na niveau 3), volledig zelfstandig uitvoerend werk, brede inzetbaarheid of specialisatie. Een niveau 4-diploma geeft toegang tot het hbo.

Studierichtingen en leerwegen

Scholen bieden een breed scala aan opleidingen aan. Het aanbod wordt afgestemd op de vraag vanuit de (regionale) arbeidsmarkt. Mbo-opleidingen zijn in te delen in de volgende sectoren:

- Handel
 - ICT en Creatieve Industrie
 - Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem
 - Specialistisch Vakmanschap
 - Techniek en Gebouwde Omgeving
 - Voedsel, Groen en Gastvrijheid
 - Zakelijke Dienstverlening en Veiligheid
 - Zorg, Welzijn en Sport
- Daarnaast bestaat op niveau 1 de Entreeopleiding.

Leerwegen

In het mbo zijn er twee leerwegen: beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg

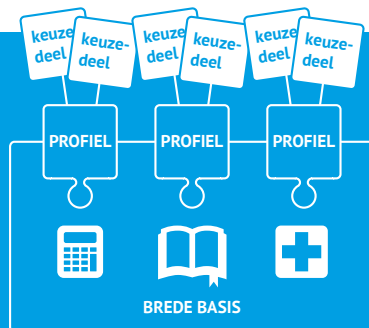
(bbl). In de bol volgen studenten een opleiding en doen in de vorm van verschillende stages de nodige praktijkervaring op. Afhankelijk van het opleidingsniveau verschilt de praktijkduur. Tussen de school, student en het leerbedrijf wordt een praktijkovereenkomst gesloten. Studenten die een bbl-opleiding volgen werken met een arbeidsovereenkomst bij een werkgever en gaan voor de theoretische onderbouwing één dag in de week naar school. Tussen de school, student en de werkgever wordt een praktijkovereenkomst gesloten.

Zowel bol als bbl worden op alle niveaus (1 tot en met 4) aangeboden. De studenten ontvangen uiteindelijk hetzelfde diploma, ongeacht de leerweg.

Opbouw van de opleiding

Wat een mbo-student moet kennen en kunnen aan het eind van zijn opleiding, ligt vast in het kwalificatiedossier. Onderwijs en bedrijfsleven maken samen afspraken over de kwalificatiedossiers. Ze doen dit in de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Op basis daarvan maken scholen hun onderwijsprogramma.

Er zijn in totaal 176 kwalificatiedossiers, met bijna 500 kwalificaties, verdeeld over vier niveaus. Een kwalificatiedossier bestaat uit een basisdeel met één of meer profieldelen. Een basisdeel en een profieldeel samen vormt de kwalificatie. Keuzedelen zijn de 'plus' op de kwalificatie en maken de opleiding compleet. De minister van OCW stelt de kwalificatiedossiers en de keuzedelen formeel vast.

Basisdeel

Het basisdeel van het kwalificatiedossier is voor alle studenten binnen een mbo-opleiding hetzelfde en bestaat uit twee onderdelen:

- de generieke eisen Nederlandse taal, rekenen, loopbaan en burgerschap en voor niveau 4 Engels.
- de beroepsgerichte eisen. Het gaat hier om de overeenkomstige kennis en vaardigheden van de beroepen waarop de kwalificaties zijn gebaseerd. Deze zijn beschreven in de vorm van kerntaken en werkprocessen, vakkennis, vaardigheden en houdingsaspecten die alle beroepsbeoefenaren in het betreffende werkveld delen.

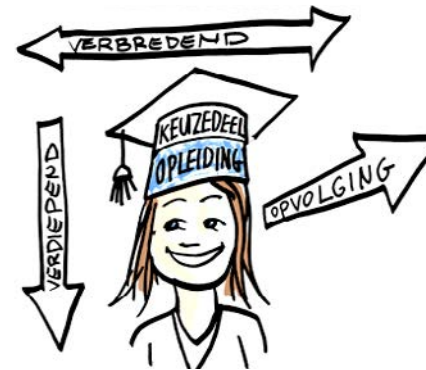
Profieldeel

Een student volgt naast het basisdeel, één profiel. Het profiel is een verbijzondering voor een beroep naar niveau en/of context. Bijvoorbeeld het kwalificatiedossier Autotechnicus waarbij de student in het basisdeel brede kennis en vaardigheden volgt. In het profieldeel verdiept de student zich als technisch specialist. De naam van het profiel wordt vermeld op het diploma.

Keuzedeel

Iedere student volgt het minimale aantal studiebelastingsuren van de keuzedeelverplichting die bij zijn of haar opleiding hoort. Het aantal studiebelastingsuren hangt af van het niveau van de opleiding.

Een keuzedeel kan verdiepend of verbreedend zijn of gericht op doorstroom naar een vervolgopleiding. Elke school bepaalt zelf welke keuzedelen ze aanbieden. De student kiest uit dit aanbod. Examinering van keuzedelen is verplicht maar het behaalde resultaat weegt op dit moment nog niet mee bij het behalen van het diploma.

Soort opleiding	Studieduur	Studiebelasting-uren (sbu)	Keuzedeelverplichting in sbu
Entree	1 jaar	1600	240
Niveau 2	1-2 jaar	min. 1600 max. 3200	480
Niveau 3	2-3 jaar	min. 3200 max. 4800	720
Niveau 4	3-4 jaar	min. 4800 max. 6400	720-960

Beroepspraktijkvorming (bpv)

Stage wordt in het mbo beroepspraktijkvorming genoemd (bpv). Het is een verplicht en belangrijk onderdeel van iedere mbo-opleiding. Studenten in het mbo worden in de praktijk opgeleid voor een beroep. Een groot deel van de opleiding vindt plaats in de vorm van beroepspraktijkvorming. De bpv vindt plaats bij een erkend leerbedrijf en de student wordt begeleid door een deskundige praktijkbegeleider uit het bedrijf. De Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) zorgt voor de erkenning van de leerbedrijven. Om te kunnen slagen voor een opleiding moet de bpv voldoende zijn afgesloten.

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding vormt een belangrijk onderdeel van de mbo-opleiding. Het helpt de student een weloverwogen keuze te maken over wat hij of zij na de opleiding wil gaan doen. Loopbaanoriëntatie en -begeleiding maakt geen deel uit van het examen. Er wordt in het vmbo en mbo gewerkt met dezelfde loopbaancompetenties.

De kwalificatie-eisen Loopbaan en Burgerschap bepalen aan welke aspecten de opleiding aandacht moet besteden. De school stelt vast op welke wijze de student moet voldoen aan deze eisen en hoe dit wordt vormgegeven in de opleiding.

Examinering

Het examen voor generieke taal- en rekenen bestaat voor een deel uit een centraal examen en voor een deel uit een instellingsexamen.

bekwaamheid, praktijkopdracht, examengesprek, theorie-examen of een combinatie hiervan.

Voor de beroepsgerichte eisen kent het mbo geen centraal examen. Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de examinering, zowel voor de exameninstrumenten als voor afname en beoordeling. Scholen kiezen voor hun examens uit diverse vormen zoals proeve van

Meer informatie over examinering in vmbo en mbo vindt u in de digitale uitgave 'Examinering in het nieuwe vmbo en mbo':

www.examineringvmbo-mbo.nl

Diplomerings

Overzicht van de onderdelen voor diplomering in het mbo

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Examens afgelegd voor de generieke eisen Nederlands (behaalde resultaat heeft geen effect voor diplomering)	Voldaan aan de slaagzakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands.	Voldaan aan de slaagzakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands.	Voldaan aan de slaagzakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands en Engels.

- Examen afgelegd voor de generieke eisen voor rekenen (behaalde resultaat heeft geen effect voor de diplomering)
- Beroepsspecifieke eisen die de kwalificatie en keuzedelen stellen
- Met goed gevolg afgesloten beroepspraktijkvorming (bpv)
- Voldaan aan de eisen voor loopbaan en burgerschap